

JOSEPH E. STIGLITZ

Küresel ısınma hakkında soğukkanlı bir analiz

Hâlâ bazıları küresel ısınmanın ne kadar kötü olabileceğini kestiremedikleri için yapılacak pek az ya da hiçbir şey olmadığını ileri sürüyor. Bana göre kuşku, bugün, bizi her zamankinden daha kararlı bir şekilde harekete geçmeye zorlamalı

İngiltere Hükümeti nihayet, birazda beklenen korkunç sonuçlardan kaçınabilmek amacıyla olsa gerek, küresel ısınmanın ve sera gazlarının emisyonlarını azaltma çarelerinin ekonomik maliyetlerini ve risklerini belirlemek amacıyla en kapsamlı araştırmasını tamamladı. Londra Ekonomi Üniversitesi'nden Sir Nicholas Stern tarafından sunulan rapor, küresel ısınma hakkında neler yapıp neleri yapamayacağımızı açıklamakla birlikte; neler yapıp, neleri yapmadığımızı da gözler önüne serdi.

Söz konusu rapor, maliyeti yıllık tüketimin yüzde 1'ine eşdeğer bir gündeme gönderme yaparak dünyayı bunun tam beş katı kadar bir risk eşdeğer maliyetinden kurtarıyor. Raporda belirtilen maliyetler ilk araştırmalarda belirtilen rakamlardan yüksek çıkıyor, çünkü zaman içinde hesabın içine sürekli artan delil faktörleri giriyor. Bunlardan biri küresel ısınmanın, gözardı edilemeyecek değişikliklerin tahmin edildiğinden daha hızlı bir şekilde olagelmesi ihtimalinin olması ile birlikte, çokça karmaşık ve çizgisel olmayan bir doğrultuda gelişmesi olarak gösterilebilir. Bir diğeri ise ısınmanın boyutlarının tahmin edildiğinden daha da büyük olması ihtimali olabilir.

Tabi ki bu çalışma, maliyetleri iyimser bir hesapla çıkarmış olabilir. Mesela iklim değişikliği tahmin edilenin ötesinde hava değişkenliklerine, Gulf Stream akıntılarının yok olmasına ya da önemli bir yön değişikliği yapmasına ya da hastalıkların artmasına yol açabilir.

1995 yılında küresel ısınma üzerine düzenlenen hükümetler arası panelde, düzenli aralıklarla küresel ısınma biliminin incelemesini yapan teknik ekipte görev aldığımda, sera gazlarının atmosferdeki konsantrasyonu endüstriyel devrimle birlikte önemli ölçüde artmıştı. Bu artışlarda insan aktivitelerinin etkisi büyüktü ve bu artışların zaman içinde iklim ve deniz seviyeleri üzerinde derin etkileri olacaktı. Fakat mesela kutup buzullarının şimdilerde masaya yatırılması gerekecek kadar hızlı eriyor olduğunu pek az kişi görebilmişti.

Hâlâ bazıları küresel ısınmanın ne kadar kötü olabileceğini kestiremedikleri için yapılacak pek az ya da hiçbir şey olmadığını ileri sürüyor. Bana göre kuşku, bugün, bizi her zamankinden daha kararlı bir şekilde harekete geçmeye zorlamalı. Bir bilim adamı arkadaşımın da belirttiği gibi, eğer bir dağ yolunda ilerliyor, uçuruma yaklaşıyor, frenleri tutmayabilecek bir arabada ve bir sis kümesi önünde yuvarlanıyorken, daha ihtiyatlı mı sürmen gerekir yoksa tam aksi mi? Küresel ısınma bilim topluluklarını, nüfusunda artmasıyla birlikte, daha fazla dehşete sokan bu nadir örneklerden birisidir. Sanki bilim adamları bir an için geleceğin neler getirebileceğini görmüşlerdi.

Stern'in raporunda belirttiği üzere, her za-

man da alışılageldiği gibi, yoksul insanlar zarar görmeye en açık olanlar. Bu yüzyılın sonlarında Bangladeş'in üçte biri sular altında kalacak. Maldivler ve Pasifik adalarının birçoğu gözden kaybolarak çağımızın Atlantisleri olacaklar.

Bir ekonomiste göre sorun çok açıktır: Kirlenmeye sebep olanlar verdikleri zararın hepsini karşılamıyorlar. Kirlilik çok büyük oranlara ulaşmış küresel bir dışsallıktır. Gelişmiş ülkeler, Bangladeş ve ada ülkeleri zarar vermek istememiş olabilirler ama hiçbir savaş bu kadar tahribata neden olmamıştı.

Küresel dışsallık en iyi küresel bir ayrıntılı vergi oranı ile telafi edilebilir. Bu demek değil ki bütün vergilerde bir artırmaya gidilecek, ancak basitçe her ülkenin kirlilik (karbon emisyonu) oranına göre güncel vergilerde bir değişiklik yapılabilir. Tasarruf ve çalışmalardan vergi almaktansa kirlilikten vergi almak daha iyi hisler uyandıracaktır.

Başkan George W. Bush pazarlara inandığını söylese de bu konuda ihtiyari hareket etmeyi yeğliyor. Fakat bu iyi niyetli davranmaktansa, piyasa kuvvetlerini, teşvik edicilerin kuvvetlerini kullanma hissini daha da körüklüyor, özellikle petrol şirketleri kendi karlarını yükseltmeyi temel amaçları olarak almalarına saygı ile bakarlarken, dışarıya petrol satarken karşı tarafın maliyetlerine saygısızca davranıyorlar.

Söylentilere göre Exxon, küresel ısınma bilimine olan güveni azaltmak amacıyla sözde danışma kuruluna para yardımı yapıyormuş. Tütün endüstrisinin sigara içmekle kanser arasındaki bağlantıyı gösteren istatistiksel bulguların geçerliliğini sorgulamak için yapılan araştırmalara para yardımı yaptığı söylentileri gibi. Hatta bazı şirketler kutup buzullarının erimesini kutluyor gibi görünüyorlar, çünkü bu durum Kuzey Buz Denizi'nin altında yatan petrolü çıkarmanın maliyetlerini düşürüyor.

İyi bir haber olarak, gelişmiş teşvikler yardımıyla emisyonları azaltmanın birçok yolu var; verimsiz kullanımlar için verilen sübvansiyonların önünü kesmek gibi önlemler mümkün. ABD mısır bazlı etanolü sübvanse ediyor ve şeker bazlı etanolden vergi alıyor, vergi adı altında milyarlarca dolarlık sübvansiyon petrol ve gaz endüstrilerine akıyor.

Önemli bir şekilde, fosil yakıtlardan elde edilen enerjinin gerçek sosyal değerini gösteren ücret sinyalleri, yenilikleri ve kaynakları korumaya yönelik hareketleri destekler niteliktedir. Uygulamalardaki küçük değişiklikler yüz milyonlarca insanla çarpıldığında müthiş farklılıklar yaratacaktır. Örneğin, basitçe, sıcak bölgelerdeki çatıların renklerini değiştirmek ya da evlerin etrafında ağaç yetiştirmek iklimlendirme için harcanan enerjiden büyük tasarruflar yapılmasını sağlayacaktır.

Sonuçta bir gezegenimiz var ve değerini bilmek zorundayız. Küresel ısınma hiçbir şekilde inkar edemeyeceğimiz bir risktir.

Copyright: PROJECT SYNDICATE
www.project-syndicate.org
Çeviren: Mehmet Erdem Fidangül

Kirlilik çok **büyük oranlara** ulaşmış **küresel** bir dışsallıktır. Ülkeler zarar vermek **istememiş olabilirler ama** hiçbir savaş bu kadar **tahribata neden olmadı**